

Restauració de pintura mural arrencada. *Il Camposanto Monumentale di Pisa*

L'arrencament de pintura mural, una intervenció arriscada i radical, ha suposat sovint l'únic sistema de salvaguarda d'unes obres amenaçades per l'espoliació o condemnades a desaparèixer.

A hores d'ara, ens trobem amb una part important del nostre patrimoni que havia format part de la decoració mural d'un bé immoble, descontextualitzat i transformat en pintures mòbils traspassades a un nou suport que, durant dècades, han anat acumulant una sèrie de materials aplicats de manera progressiva. Aquests materials afegits, com ja sabem, es poden mantenir estables o transformar-se, reaccionar entre ells i envellir, i convertir la pintura en una obra de gran complexitat per a la conservació i la restauració.

Malauradament, un bon exemple de com es comporten aquests tipus de béns culturals amb el pas del temps són els frescos del *Camposanto Monumentale* de Pisa.

Amb l'objectiu de compartir aquesta experiència complexa amb destacats especialistes de pintura mural arrencada, el MNAC, que conserva una de les majors i més importants col·leccions de pintura d'aquest tipus, convida l'equip de treball del projecte de restauració del *Camposanto Monumentale* de Pisa. En el seminari es volen debatre les similituds, les diferències i els problemes que s'han d'afrontar davant d'una col·lecció tan particular com la del nostre Museu, que presenta algunes alteracions semblants a les del cicle dels frescos de Pisa.

Amb la col·laboració

Amb el suport

Instituto Italiano di Cultura
di Barcelona

P R O G R A M A

25 gener 2010

Matí	
8.45-9.15	Entrega de la documentació
9.15-9.30	Benvinguda als participants
9.30-10.30	La pintura mural al Museu Nacional d'Art de Catalunya Soraya Alcalá, Paz Marqués, Mireia Mestre Àrea de Restauració i Conservació Preventiva, MNAC
10.30-11.00	Pausa cafè
11.00-13.00	Visita a la Col·lecció d'Art Romànic Soraya Alcalá, Paz Marqués, Mireia Mestre, Teresa Novell Àrea de Restauració i Conservació Preventiva, MNAC
13.00-15.00	Pausa
Tarda	
15.00-15.15	Introducció. Vídeo <i>Il Camposanto Monumentale</i>
15.15 - 16.15	Diagnosi, mètode d'intervenció i projecte de monitoratge Prof. Mauro Matteini Coordinador científic, <i>Università di Bologna</i> Prof. Mª Perla Colombini Coordinador científic, <i>Scienze Chimiche per la Salvaguardia dei Beni Culturali (SCSBC), Dipartimento di Chimica e Chimica Industriale, Università di Pisa</i>
16.15-16.45	Pausa
16.45-17.15	Caracterització dels materials inorgànics Prof. Mauro Matteini Coordinador científic, <i>Università di Bologna</i>
17.15-17.45	Caracterització dels materials orgànics Prof. Mª Perla Colombini Coordinador científic, <i>Scienze Chimiche per la Salvaguardia dei Beni Culturali (SCSBC), Dipartimento di Chimica e Chimica Industriale, Università di Pisa</i>

26 gener 2010

Matí	
9.30-10.00	Verificació de les proves de neteja amb la tècnica d' <i>imaging</i> multiespectral i la colorimetria tradicional. Diagnòstic de materials inorgànics amb tècniques d'espectroscòpia al plasma (LIBS) Dr. Vincenzo Palleschi Responsable científic, <i>Consiglio Nazionale delle Ricerche (CNR) Istituto per i Processi Chimico-Fisici (IPCF)</i>
10.00-10.30	Bioneteja: eliminació de substàncies orgàniques mitjançant microorganismes Prof. Giancarlo Ranalli Responsable científic, <i>Facoltà di Scienze Matematiche Fisiche e Naturali DISTAT, Università del Molise</i>
10.30-11.00	Pausa cafè
11.00-12.00	Definició del protocol de restauració Dir. Gianni Caponi Coordinador del projecte de restauració fins a 2009 a l' <i>Opera della Primaziale Pisana</i>
12.00-13.00	Debat
13.00-15.00	Pausa
Tarda	
15.00-17.00	Taula rodona: Problemes que s'han d'afrontar davant d'una pintura mural arrencada. Modera: Clara Baracchini Sotssuperintendent de la <i>Soprintendenza ai beni architettonici e al paesaggio, al patrimonio storico artistico etnoantropologico di Pisa</i> Mauro Matteini, Mª Perla Colombini, Vincenzo Palleschi, Giancarlo Ranalli, Gianni Caponi i Mireia Mestre
17.00-17.30	Conclusions i cloenda

Restauración de pintura mural arrancada. *Il Camposanto Monumentale di Pisa*

El arranque de pintura mural, una intervención arriesgada y radical, ha supuesto a menudo el único sistema para salvaguardar obras amenazadas por el expolio o condenadas a desaparecer.

Actualmente, nos encontramos con una parte importante de nuestro patrimonio que había formado parte de la decoración mural de un bien inmueble, descontextualizado y transformado en pinturas móviles traspasadas a un nuevo soporte que, durante décadas, han ido acumulando una serie de materiales aplicados de manera progresiva. Estos materiales añadidos, como sabemos, pueden mantenerse estables o transformarse, reaccionar entre ellos y envejecer, convirtiendo la pintura en una obra de gran complejidad para la conservación y la restauración.

Desafortunadamente, un buen ejemplo de cómo se comportan este tipo de bienes culturales con el paso del tiempo son los frescos del *Camposanto Monumentale* de Pisa.

Con el objetivo de compartir esta experiencia compleja con destacados especialistas de pintura mural arrancada, el MNAC, que conserva una de las mayores y más importantes colecciones de pintura de ese tipo, invita al equipo de trabajo del proyecto de restauración del *Camposanto Monumentale* de Pisa. En el seminario se quieren debatir las similitudes, las diferencias y los problemas que hay que afrontar ante una colección tan particular como la de nuestro Museo que presenta algunas alteraciones similares a las del ciclo de frescos de Pisa.

25 enero 2010

Mañana

8.45-9.15 Entrega de la documentación
9.15-9.30 Bienvenida a los participantes
9.30-10.30 La pintura mural en el Museu Nacional d'Art de Catalunya
Soraya Alcalá, Paz Marqués, Mireia Mestre
Área de Restauración y Conservación Preventiva, MNAC

10.30-11.00 Pausa café

11.00-13.00 Visita a la Colección de Arte Románico
Soraya Alcalá, Paz Marqués, Mireia Mestre, Teresa Novell
Área de Restauración y Conservación Preventiva, MNAC

13.00-15.00 Pausa

Tarde

15.00-15.15 Introducción. Vídeo *Il Camposanto Monumentale*
15.15 - 16.15 Diagnósis, método de intervención y proyecto de monitoraje
Prof. Mauro Matteini
Coordinador científico, *Università di Bologna*
Prof. Mª Perla Colombini
Coordinador científico, *Scienze Chimiche per la Salvaguardia dei Beni Culturali (SCSBC), Dipartimento di Chimica e Chimica Industriale, Università di Pisa*

16.15-16.45 Pausa

16.45-17.15 Caracterización de los materiales inorgánicos
Prof. Mauro Matteini
Coordinador científico, *Università di Bologna*

17.15-17.45 Caracterización de los materiales orgánicos
Prof. Mª Perla Colombini
Coordinador científico, *Scienze Chimiche per la Salvaguardia dei Beni Culturali (SCSBC), Dipartimento di Chimica e Chimica Industriale, Università di Pisa*

26 enero 2010

Mañana

9.30-10.00 Verificación de les pruebas de limpieza con la técnica de *imaging* multiespectral y la colorimetría tradicional.
Diagnóstico de materiales inorgánicos con técnicas de espectroscopia al plasma (LIBS)
Dr. Vincenzo Palleschi
Responsable científico, *Consiglio Nazionale delle Ricerche (CNR) Istituto per i Processi Chimico-Fisici (IPCF)*

10.00-10.30 Biolimpieza: eliminación de sustancias orgánicas mediante microorganismos
Prof. Giancarlo Ranalli
Responsable científico, *Facoltà di Scienze Matematiche Fisiche e Naturali DISTAT, Università del Molise*

10.30-11.00 Pausa café

11.00-12.00 Definición del protocolo de restauración
Dir. Gianni Caponi
Coordinador del proyecto de restauración hasta 2009 en la *Opera della Primaziale Pisana*

12.00-13.00 Debate

13.00-15.00 Pausa

Tarde

15.00-17.00 Mesa redonda: Problemas que hay que afrontar ante una pintura mural arrancada. Modera: **Clara Baracchini**
Subsuperintendente de la *Soprintendenza ai beni architettonici e al paesaggio, al patrimonio storico artistico etnoantropologico di Pisa*

Mauro Matteini, Mª Perla Colombini, Vincenzo Palleschi, Giancarlo Ranalli, Gianni Caponi y Mireia Mestre

17.00-17.30 Conclusiones y clausura

Con la colaboración

Con el apoyo